

על המשבר הגלובאלי הפיתאומי ששינה את פני המרחב

מיילחמת העולם

שלא היתה

לה בצורה שלא השתמעה לשתי פנים כי הבלה ישראלית כלשהי בהגשמת הפסקת האש תסכן את האספקה החיונית של נשק אמריקאי לישראל. בזה יכול היה העניין להיגמר, אלמלא התעלמו הגדולים במוסקבה מעובדה אחת: שיכולות לחיות נסיכות צבאיות שאינן מאס-שרות כלל הפסקת-אש.

מצב בלתי נסבל

בחזית הפורית לא היו שום בעיות. למעשה קפאו שם הקחים עוד לפני הפסקת-האש. צה"ל הגיע לקו סביר.

סובייטית. האולטימטום הסובייטי לא גרם, עז כן, למשבר.

אולטימטום לגולדה

רוסים הכניסו לויכוח את יסוד הרהיפות. הם תבעו הכרעה מיידית, הפסקת-אש מיידית וביצוע מיידית. גישתם היתה אולטימטיבית. כתוצאה מכך עובדה בחיסולן ההצעה שהסכה, כעבר שעות מעטות, להחלטת מועצת-הביטחון 338. זהו מיסמך הסותר את עצמו. כשהוא מכיל סעיף "ערבי" (ביצוע ההחלטה 242 על כל חלקיה) וסעיף "ישראלי" (משאומתן ישיר להשגת

את דרכם ממערב לתעלה, נערך במוסקבה מירון קדחני עם הזמן. אם קיווה משהו בממשלת ישראל שאר-צות-הברית תשחק את המישחק הישראלי ותעכב את הפסקת-האש לכמה ימים גור-ליים, הרי הוא טעה. האמריקנים לא שיחדו קו אלא את המישחק האמריקאי. ערב צא"תו של קיסנינג'ר למוסקבה הם החליטו למי-נוע בכל מחיר ניצחון צבאי ישראלי. אחרי הנסיון של 1967 ואילך, הכינו האמריקאים שאין כל סיכוי להשיג הסכמה ישראלית להסדר סביר, כל עוד משוכנעת ממשלת ישראל בעקרונות המוצעת של צה"ל. ניכספן וקיסנינג'ר חשבו — ואף אמרו זאת לעיתונאים בכירים

ה שרט על מילחמת-העולם השלישית יכול היה להתחיל כך:

אוקטובר 1973. תאריך שנחרת בלב שריו האנושות.

...מטוסי-ענק סובייטיים טסים מעל לעננים לעבר מצרים, כשהם מלאים חיי-לים. ב-80 אוניות חצי הסובייטי בים התיכון רצים האלחוטאים אל רבי-החובי-לים: פקודה סודית לשינוי הכיוון. הניוטים מתכופפים מעל למפות המיזרח התיכון ומתווים את התיב לפרוט-סעיד ואלכסנדריה...

...צפירת-אזעקה צורנית בבסיס חיל-האוויר האיסטראטגי בארצות-הברית. טייסים רצים אל מטוסי-הענק, הנושאים את המצוות המימיות. המטוסים מת-רוממים. בצוללות האטומיות במצולות חים מתכופפים מעל למפות המטרות...

...אולטימטום אמריקאי לברית-המוע-צות... אולטימטום סובייטי נגדי... הסו-בייטים נוחתים במצרים... קריאה אח-רונה של נשיא ארצות-הברית... הטלפוני-טר של הקו האדום משמיע תיקוק דר-מתי ומשתתק...

זה יכול היה לקרות השבוע. העימות הגדול הראשון מאז שסו לפני אחת-עשרה שנים. זו לעבר זה. האוניות הסובייטיות שנשארו את הטילים לקובה, ואוניות ההסי-גר של צי ארצות-הברית.

זה קרה לפתע, כימעת ללא הודיע דעה מוקדמת. בן לילה מצא ה-עולם את עצמו על עברי פריפת. הוא התבונן לתוך התהום האפי-לה, ונחרד.

אולטימטום סובייטי

כמו למשברים רבים בהיסטוריה, היו גם לזה סיבות שנראו, לכאורה, בעלות חשיבות מישנית.

כל עוד היה מצבם הצבאי של המצ-רים והסורים איתן, לא רצתה ברית-המוע-צות בהפסקת-אש. מטרת-המילחמה הער-בית היתה להיאחז במיורת תעלת-סואץ, ולהכריח את המעצמות לפתוח בהליכים מזורזים להשגת הסדר-שלום. שיוציא את ישראל מן השטחים המוחזקים.

ברית-המועצות הוזהתה עם המטרות האלה, אם כי לא ברור עדיין אם היתה שותפה להאגטת-המילחמה הערבית, אם לאו. הסתלקות היועצים הסובייטיים ערב המילחמה עשויה, אולי, להעיד על כך שהסובייטים התנגדו להרפתקה. אך ברנע שחורבים תקפו, התייצבו הסובייטים לי-ימינם. הם לא עשו דבר למען הפסקת-האש.

המצב השתנה באופן דרמטי כאשר הצה צה"ל את התעלה, ונסתבר שאין זה סיוור-קומנדו קטן, אלא מיבצע צבאי נועז שמ-סרתו היא לנתק את כל הצבא המצרי שממורת התעלה. קיסנינג'ר טס לקאהיר. נראה ששם לא הושגה הסכמה לגבי הער-כת המצב הצבאי. אנוואר אל-יסאראת לא חודה שמאון המילחמה נסתה נגדו.

ואז באה קריאת אס"א-אס מצרית. ה-פלישה הישראלית למצרים הגיעה לממ-דים הרי-שוואה. המכונה הסובייטי נכנסה לפעולה. לשם השגת הפסקת-אש מיידית.

כאשר הדברים לא התקדמו כי-קצב המתאים, מסרו הסובייטים אולטימטום לארצות-הברית — הפסקת-אש מיידית, או התערבות סובייטית פנימית להצלת הצבא ה-מצרי. בעיקבות אולטימטום זה טס הנרי קיסנינג'ר באופן בחור למוסק-קה.

בעוד שהיילי אריק וברן לחמו ופרצו

"תגידו לי, מי ניצח כאן, בעצם?"

(אוליפנט, ניו-יורק טיימס)

ולא הייתה לו שום כוונה לנסות לפרוץ קדימה, לעבר דמשק. מחירה של התס-צות כזאת הפך אותה מראש לכלתי-כדי-אית.

אולם בחזית הדרום היה המצב מסובך הרבה יותר. ברנע שהפסקת-האש נכנסה לי-תוקפה, היו שני הצבאות נתונים כמצב בלתי-נסבל לאורך ימים.

מצבו של צה"ל היה קשה כימי-עט באותה מידה. הארמיה השלישית המצרית היתה כימי-עט מנותקת. חציר לקאהיר היה עדיין סתוח, אך צה"ל איים עליו מקרוב. יתרי-עליכן, חלק ניכר של הארמיה, ובעיקר-הדרגים האחוריים שלה, היו מכותרים כי-כיסים. שאנו מנותקים גם מקאהיר, גם מעיקר הכוח הלוחם של הארמיה, וגם זה מזה.

כיסים אלה היו מוכרחים לנסות לפרוץ להם דרך, תוך כדי לחימה, אל הארמיה או אל העורף המצרי. הברירה היחידה (המשך בעמוד 8)

שלום), מבלי לקבוע בפירוש מהו היחס בין שני הסעיפים. גולדה מאיר היתה בוודאי מתנגדת למיסמך דרימ-שמעותי כזה. אבל איש לא שאל אותה. כשהור אבא אבן ארצה הור-דיע בפה גדול, כדרכו, שאין שום דיבור-רים על הפסקת-אש. לא היה לו מושג מה קורה. באותו רגע כבר הוסכם במוסק-בה על הפסקת-האש. ועל נוסח סופי שיו-גש מייד למועצת-הביטחון.

מישראל נדרשה הפסקת-למים מ-ך שהיח עובדה מוגמרת. ממשלת ישראל נתנה את ההסכמה, אך התנתה אותה בכמה תנאים, שיכלו לפתוח פתח לתחמקות, או לפתוח לדחייה לכמה ימים של התחמקות. באותם ימים ניתן היה להשיג את ההכרעה בשדה-הקרוב. במוסקבה הכינו האמריקאים ו-הסובייטים את התימרת. בלי חובי-מות עזה קיסנינג'ר על מוסקו, טס ישר לגוד והכריח את גולדה לקי-כל את הפסקת-האש בלי תנאי. לגולדה לא היתה שום ברירה. נאמר

— שרק תיקו כשרת-הקרוב יש-כ-זע את ממשלת ישראל? כבוא לי-שולחן הדיונים במצב-כירוח פשרני-לניכסון היוו שתי סיבות חשובות לה-שגת הסדר:

● כל הקאריירה הסוליטית שלו בנויה על "התחמקות" האמריקאית-סובייטית. זהו התישג היחיד של ממשלתו. על רקע פורשת ווטרגייט, נראה הישג יחיד זה חשוב עוד יותר. הוא לא רצה שעימות אמריקאי-סובייטי במיורת התיכון יקבור תחתיו הישג זה. חוז מזה חשב בתוס-לכל-עימות כוח יכול להוביל למילחמה עולמית — כפי שאכן נסתבר כעבור כמה ימים.

● המשך המילחמה, ושילוהוב היצרים ברחבי העולם הערבי, יכלו לגרום לניתוק הנפט הערבי הזורם מערבה — אם בדרך של סיצוף בלגני, אם בדרך של החלטה פוליטית כל-ערבית. לכן, כבוא קיסנינג'ר למוסקבה, לא היה הכרד מוחותני בין ההשק-פה האמריקאית ובין ההשקפה ה-